

Bra med julbord för hemlösa, men sedan...

Runt jul får plötsligt de sociala frågorna utrymme i media, medan de under året haft en undanskymd plats. Seriösa artiklar tas nu in i dagstidningarna, där man kan läsa om växande klyftor och stora hål i välfärdens skyddsnät. Läs DN 23/12, två mycket läsvärda artiklar, [en av Susanna Alakoski](#) och en av [Hans Swärd och Lena Engelmark](#). Reportage och intervjuer med hemlösa. Stora annonser från Stadsmissionen och Frälsningsarmén som vädjar till medborgarna om att inte glömma de hemlösa. Julborden är också många och dignar av mat för hemlösa, för många företag är generösa i juletider.

När jag började arbeta på *Enheten för hemlösa* stötte jag på begreppet: *Harm reduction*. Begreppet stod för att lindra nöd genom mat och välgörenhet och hade då en dålig klang bland många socialarbetare. Harm reduction är det som många kyrkor och idéburna verksamheter sysslar med. Sopplunch på plattan i Stockholm, kaffe och mackor på Medborgarplatsen, ett ställe där man kan fika och värma sig när det är kallt då man inte har någonstans att ta vägen, en kyrka att sova i när det blir minus 7 grader kallt på natten, värme och mänsklighet, att bry sig och öppna sina dörrar för människor i utsatthet.

De senaste åren har de frivilliga organisationernas insatser ökat, det märker jag som själv är engagerad i föreningen Ny Gemenskap, en religiös och politiskt obunden förening. Våra verksamheter finns för att de behövs och vi möter människor med respekt och omsorg när vi erbjuder mat, att kunna duscha, att tvätta sina kläder, en plats för gemenskap. Mycket av det som sker görs visserligen med stöd av kommunala medel, men mycket sker också med stöd av gåvor, bidrag från stiftelser och av volontärer. Det finns idag en växande rörelse av engagerade volontärer och väntjänster. Jag tror att ingen av alla de verksamheter som finns inom den idéburna sektorn

skulle klara sina uppdrag utan många volontärer.

Att hjälpa en medmänniska är något gott, det ger mening och är i bästa fall ett första steg för en hemlös att börja sin ofta svåra resa i uppförsbacke eller bryta en ofrivillig ensamhet. Men det sker i en kontext där samhället samtidigt skär ner i den generella välfärden. Allt större ansvar för samhällets utsatta läggs på civilsamhället.

Socialt arbete idag präglas av administrativa rutiner, utökad kontroll och ett marknadsmässigt tänkande (New Public Management). Det som sker av frivilliga och lättillgängliga stödinsatser får ofta stryka på foten i förhoppning om att civilsamhället tar över. Det saknas en övergripande vision om välfärds målen: att minska klassklyftor och utanförskap.

För att lämna social utsatthet krävs mer än en harm reduction, det behövs ett samhällsstöd som handlar om bostäder, försörjning, om tillgång till samhällsservice som sjukvård och tandvård. Idag finns krafter som mer engagerar sig i frågor som rör ökad valfrihet, än ökad jämlikhet, mer i vinster i välfärden än i en fungerande välfärd för alla. Om det som är fundamenten i en välfärd alltmer enbart blir en tillgång för dem som har råd, har Sverige genomfört ett systemskifte som tankesmedjan Timbro bara hade kunnat drömma om när man drog igång 1978.

Men vad händer om socialtjänstens socialekreterare arbetar i ett regelstyrt system där professionen saknar handlingsutrymme och brist på stödinsatser, samtidigt som allt som förknippas med empati och medkänsla finns utanför samhällsinstitutionerna. Om medmänsklighet enbart återfinns bland kyrkor och frivilligorganisationer, vilken tillit finns till socialtjänstens insatser och vad gör det med alla engagerade välutbildade socionomer?

De första kommunala "socialarbetarna" var ofta poliser eller kommunalpolitiker som delade ut nödhjälp till fattiga, där

fanns en uppfostrande och kontrollerande attityd. De fattiga, de arbetslösa, de hemlösa och sjuka föraktades och skulle kontrolleras. I vårt individualiserade samhälle är steget inte långt till att lägga all skuld på den enskilde i likhet med det man gjorde förr.

Claudette Skilving